

Η ΗΓΕΡΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

ΑΣΠΑΣΙΑ ΚΑΙ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ

‘Η κατηγορίες των εχθρών του Περικλέους, ‘Ο ρόλος του γιου του και της νύφης του. ‘Η μεγαλοπρεπείς έορτές της ‘Ασπασίας. ‘Ε συνδαιτημένες της. Τό κφιλολογοικό της σαλόνι. ‘Η εκστρατεία εναντίον της Σχμυ. Τα μεγάλα έξεδά του Περικλέους. ‘Ο Φειδίας έφορίζεται. ‘Η άστυρες εναντίον του ζεύγους. ‘Ο Περικλής Δικτα τωρ. ‘Η άχαριστία των ‘Αθηναίων. ‘Ο Φειδίας πεθίνει στη φυλακή. Τό άστρο του Περικλέους κλίνει στη δύση του. Δίκες και καταδίκες μεγάλων φιλοσόφων

II

Είδαμε στο προηγούμενο φύλλο πώς οι εχθροί του Περικλέους, με άσχημό το μεγάλο ιστορικό Θεουκωδίδη, δεν άφηναν εύκαιρα χωρίς να τού έπιτεθούν, είτε φανερά, είτε κρυφά και με δολιότητα.

Κάθε πράξη του την κατηγορούσαν. Εκείνο όμως, για το οποίο τον κατηγορούσαν με μεγαλύτερη λύσσα, ήταν ότι σέβασσε, αυτός πρώτος πολίτης των ‘Αθηνών, με μία γυναίκα σαν την ‘Ασπασία. ‘Απόμνη κα’ ο γιος του μαζί με τη νύφη του έμειναντο γι’ αυτό, γιατί έβλεπαν μία ύποπτη ξένη να σφρατίζεται τη θέση τους κοντά στον πατέρα τους.

‘Απόσο η ‘Ασπασία, μολονότι το ήξερε όλ’ αυτά, εξακολουθούσε στο σπίτι του Περικλέους τις περιφιμένες δεξιώσεις της και τα συμπόσια της, που έμειναν ιστορικά μέσα στους αιώνες, γιατί ποτέ καμμία γυναίκα, ούτε στους νεότερους ακόμα χρόνους, δεν είχε την ικανότητά της να διατηρή, όπως αυτή, ένα κφιλολογοικό σαλόνι και να συγκεντρώνη σ’ αυτό τά μεγαλύτερα πνεύματα της εποχής της. ‘Αν καί όσημ γυναίκα πειά η ‘Ασπασία, τούς έμύγαγε όλους με τη γοητεία της και τούς επέβάλτο με την τεραστία θέλησής της, την οποία έφαινε κάτω από ένα απόλο και συνεχές χαμόγελο. ‘Η τολαλίτες της ξεπερλάσαν τον συνδαιτημένες της και εμυθώνιζαν τάς αντιπάλες της. Τά φαγητά των συμποσιών της ήταν πάντοτε έξαιρετικά και εκλεκτά και ο διάκοσμος τού τραπέζιού της άνευφώδης.

‘Από τούς συνδαιτημένες της σάς αναφέρουμε τούς σπουδαιότερους: Σοκράτης, Πλάτων, Φειδίας, Είρωκλίδης, ‘Αλκιβιάδης, Περικλής... Δεν φρατίζαστε να θέλετε καί άλλους. Καί μ’ όλους αυτούς η ‘Ασπασία συζητούσε πάνω σε θέματα ύψηλα, κρατώντας τη συζήτηση με άδιάπτωτο ενδιαφέρον, ως τις πρώινές ώρες...

‘Απόσο οι εχθροί του Περικλέους κατηγορούσαν την ‘Ασπασία ότι συγκεντρώανε στο σπίτι της και τις παντρεμένες γυναίκες, όμη για να τις διδάξη τις χάρες τού πνευμάτός της, άλλα για να μάθη σ’ αυτές το μυστικό της, με το οποίο έκείνη κατόρθωνε να επιβάλλεται στους άντρες... Μά το μυστικό αυτό δεν ήταν τίποτε άλλο από την άφραστη πνευματική της γοητεία και χάρι. Αυτό όμως δεν ήβλεπαν να το παραδεχτούν οι εχθροί του Περικλέους και όφραζε η συκοφαντία, στην οποία, όπως είπαμε καί πριν, πρωταγωνιστούσαν ο γιος και η νύφη τού μεγάλου ‘Αθηναίου. Πολλοί μάλιστα απαιτούσαν να εισαχθή η ‘Ασπασία εις δίκην!

‘Εκείνη άκούωδς την έποχή η Μίλητος ήθελε σέ σήξει με τη Σάμο. ‘Η Μίλητος ήταν η πατρίδα της ‘Ασπασίας, από την όποιαν αυτή διατηρούσε πάντοτε μία γλυκειά ανάμνηση. ‘Αμέσως οι εχθροί του Περικλέους άρχισαν να διαδίδουν ότι ό αντίπαλός τους, για να εγχαριστήση την ‘Ασπασία, έπρόκειτο να εκστρατεύσει κατά της Σάμου παρασάφοντας έτσι τάς ‘Αθήνας, χωρίς κανένα όφελος, σε μία πολυδάπανη πολεμική περιπέτεια. Πρώγμια, εκείνο που δεν έχονταν οι εχθροί του, ήταν κυρίως η μεγάλες δαπάνες τού Περικλέους. Δαπάνες για να κινή τός ‘Αθήνας καί πόλη όσάμ και πολιτολοιομένη, σαν μία κοκκία γυναίκα. Δαπάνες για τά συμπόσια της ‘Ασπασίας... Δαπάνες για τις τολαλίτες της... Δαπάνες για την έγκατάσταση μοναχής στο ‘Ωδειό... Δαπάνες δεξιά, δαπάνες άριστερά, δαπάνες παντού!...

‘Εντομετάξυ μία τρομερή κατηγορία άπειρόνεται εναντίον τού μεγαλύτερου συνεργάτου τού Περικλέους, εναντίον τού άθανάτου Φειδίου: τον κατηγορούσαν ότι είχε κλέψει μέρος των χρημάτων, που τού είχαν εμπιστενθή για την ανέγερση και τη διακόσμηση τού Παρθενώνος, καί τόν εισήγαγαν εις δίκην. ‘Ο Φειδίας όμως κατόρθωσε ν’ αποδείξη με τούς λογαριασμούς στο χέρι, ότι μόνον τού άγαλμα της ‘Αθήνας

οποίησε τρία εκατομμύρια δραχμές! Τότε οι δικαστάι του, αντί να τόν άθώωσαν, περιόριστσαν να τόν εξορίσουν! ‘Αλλά και η έξορία και η δικταζία τού Φειδίου τον έξεπρήτσαν στη δόξα του, γιατί στην ‘Ολυμπία, όπου κατέφραγε, ομοιογενής ένα από τά άρστοσηγμάτα του, τού περιέφημο άγαλμα τού ‘Ολυμπίου Διός!...

‘Επειδή η Σάμος και η Μίλητος εξακολουθούσαν τον καιγό τους, στο τέλος ό Περικλής, με την εισήγησι βέβαια της ‘Ασπασίας, ανέλαβε να ξετελειώση μόνος τον τούς Σαμίους. Καί με την άσύγκριτη άνδρεία και τόλμη του έξεστράτευσεν εναντίον τους, έχοντας και την ‘Ασπασία μέσα στο πλοίο του, πράγμα που έπροκάλεσε νέα θέτεια εις μέρους των εχθρών του.

‘Απόσο χροιάστηκε έννέα όλόκληρους μήνες πολιορκίας για να ξεαναγκάση τη Σάμο να παραδοθή. ‘Όταν ει Σάμοι τέλος παραδόθησαν, ό Περικλής φρόνησε προς αυτούς με μία άφραταστη σκληρότητα, την όποιαν όλοι όμολογούσαν πως τού ενέπνευσε η ‘Ασπασία.

‘Η μήνις εναντίον τους έμεγάλωνε όλοένα. Οι κομποί ποιητάι, που ήταν άληθινή μαστίχη της έποχής, και οι όποιοι όπόσος ένδοθισιαν τότε τού λαό με τις χαριτωμένες και καυστικές αστυρές τους, δεν έπαιναν να επιτίθενται εναντίον τού ζεύγους: τού ‘Ολυμπίου, όπως έλεγαν τον Περικλή, και της φίλης του καί τά σκιλλίσια μάτιας, όπως κοροϊδούσαν την ‘Ασπασία για τη γλυκα που κλοπούσε από τά μάτια της. ‘Η κοροϊδίες, η ειρωνίες, τά περιάγματα εις βάρος των έδιναν ν’ έταρταν. Καί κάθε πρωί οι ‘Αθηναίοι περιέμεναν με μία τρελή περιέργεια να μάθουν τού καινούργιου παραποσώζι, τού καινούργιου καλαμπορι, που είχε ειπωθή την προηγούμενη μέρα για την ‘έγρινα της Μίλητος, την όποια, όπως διεδίδετο, είχε παντοεπτή χωριά ό Περικλής.

‘Οι’ αυτά όμως είχαν μειώσει κατά πολύ τη δύναμή του. Τότε ό Περικλής, που τού καταλάβαινε αυτό, σέφτηκε για έξουση μακριά από τάς ‘Αθήνας όλους τούς όληλους, όπως τούς έπαινούσαν πολιτικούς του αντιπάλες, όπως τούς έχθρους του... Καί σε λίγο η τριήρεις των ‘Αθηνών άρχισαν να μεταφέρουν επί διακόνηρους μήνες, μακριά απ’ την πρωτεύουσα, τά έμπάνδινα έκείνα πλήθη...

Μία άληθινή δικτατορία έπεβλήθη τότε στας ‘Αθήνας... Μά τί δικτατορία!... Μία δικτατορία, που θα έπρεπε να όνειρευότανται όλοι οι λαοί όλων των εποχών να βασιλεύη σ’ αυτούς!...

‘Αλλότιμο όμως!... Τό άστρο τού Περικλέους είχε άρχισι να σβήνη σιγά-σιγά... ‘Ο ‘Αθηναϊός όλος, ό ό όλος αυτός, για τόν όποιον ό Περικλής, κατανικώντας την αντίθετα που τού ενέπνευσε άλλοτε στην άριστοκρατική του ψυχή, διοργάνωσε συνεχώς έορτές, άγώνες, παιδίες, βραβεία, διασκεδάσεις, ό όλος αυτός δεν τού έδινε πειά την έλασιστη σημασία και δεν άσχολετο μ’ αυτόν, παρά για να επδομαζή τις ειρωνίες, με τις όποιες τόν έσατορίζαν και οι χαριότεροι άκόμη στιχολόγοι. ‘Η θαυμασία οσηροική τού Περικλέους δεν υπορούσε πειά να ύποτάξη τά πλήθη, που έμειναντο εναντίον του... Οι εχθροί του έντομετάξυ είχαν κατορθώσει να πάδουν με τó μέρος-τόρος και τις οικογένειες των στρατιωτών, που είχαν σκοτωθή στη Σάμο!...

‘Επειδή όμως δεν έχοσαν άκόμη κατάλληλη την περιόταση για να τά βάλουν με τόν ίδιο τόν Περικλή, τά έβαλαν με τούς μεγάλους φίλους του. ‘Εταί ό Φειδίας, ό όποιος είχε άθωωθή την πρώτη φορά, εισάγεται και πάλι σε δίκη, κατηγορούμενος επί άσέβεια εναντίον των θεών, γιατί —άκούστε! — έτόλμισε να χαράξω τó όνομά του σε μία άσπίδα, που είχε σκαλισι ο ίδιος δίπλα στο κεφάλι της ‘Αθήνας!... Για να προδιαθέσουν τó λαό, οι μηντια του διεδίδαν ότι αν δεν έτιμωρείτο ό Φειδίας, τά χειρότερα κακά έμελλαν να ξεσπάσουν εναντίον των

‘Ο Περικλής

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ Μ. ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ

- Στη μητέρα μου και στις άρχες που μου έδωσε αυτή χροιάς τη δόξα μου και όχι καλό έκανα. Δεν διατάζω να πω ότι το μέλλον ενός παιδιού εξαρτάται από τη μητέρα του.
- Οι άνθρωποι κρίνονται από τα έργα τους.
- Η καρδιά ενός πολιτικού πρέπει να βρίσκεται μέσα στο κεφάλι του.
- Όσο πιο επικίνδυνος σύμβουλος είναι ο εγωισμός.
- Η ηχηράμια είναι το μεγαλύτερο προτέρημα ενός ανθρώπου προσηκουμένου να κυβερνά.
- Όποιος ξέρει να κολαζεύει ξέρει επίσης και να συκοφαντεί.
- Οι άνθρωποι που διατάζουν δεν επιτηρούν ποτέ.
- Ο ανώτερος άνθρωπος είναι απάθης. Είτε τον βορίζουν, είτε τον έπαινοιν, αυτός ακολουθεί πάντοτε το δρόμο του.
- Το κανόν εκοτόμωσ το φρουδαλισμό. Η μελένη θα σκοτώσει τη σύγχρονη κοινωνία.
- Το πρόβον καθήρον των βασιλέων είναι η δικαιοσύνη.
- Οι ήλιθοι μιλούν για το παρελθόν, οι φρόνιμοι για το παρόν και οι τρελλοί για το μέλλον.
- Ο θρόνος δεν είναι παρά μια σανίδα στρωμένη με βελούδα.
- Ο ήλιθος έχει το ξέλις κλεονέκτημα από τον ξέντο άνθρωπο: είναι πάντοτε ευχαριστήμενος από τον ξαντο του.
- Ο μεγαλύτερος δημοκράτης υπήρξε ο Ήσους Χριστός.
- Η χριστιανική θρησκεία είναι η θρησκεία των πολιτισμένων λαών, γιατί εξυψώνει τον άνθρωπο και διακηρύσσει την ίσηροχη του πνεύματος επί της βλής και της υψής επί του σώματος.
- Όταν ένας λαός οπλίζεται ολόκληρος και θέλει να υπερασπίσει την έλευθέρω του, είναι ανίκητος.
- Μιά ώραία γυναίκα άρσσει στά μάτια, ενώ μία καλή γυναίκα άρσσει στην καρδιά. Η πρώτη είναι κόσμημα και η δεύτερη θη σαυρά.
- Στόν έρωτα ή μόνη νίκη είναι ή γυνή.
- Θα έπρεπε να απαγορευτεί ο γάμος σε πρόσωπα που δεν γνωρίζονται τουλάχιστον από ξη μόνον.
- Ο καλύτερος τρόπος για να κρατή κανείς το λόγο του, είναι να μη τον δίνει ποτέ.
- Υπάρχουν άνθρωποι που δεν συμπεριφέρονται καλά, παρά μόνο απέναντι των έχθρών τους.

ΕΒΡΑΪΚΟ ΠΝΕΥΜΑ

Σε κάποιο Ισραηλιτικό σχολείο ο διδάσκαλος ρωτάει τους μαθητάς του:

- Ποιά νομίζετε ότι ήταν το σώμα των αδελφών του Ιωσήφ, που τον έμπούησαν στους έμπορους; ...
- Το ότι τον πούλησαν σε χαμηλή τιμή! Απάντην με μία φωνή οι μαθητές.

‘Αθηνών. Και ο Φειδιάς, ο άθάνατος Φειδιάς, καταδικάστηκε... Συντετριμμένος, απογοητευμένος, άφορητος, πέθανε σε λίγον καιρό μέσα στη φυλακή του!...

‘Ο Περικλής, που είχε ξεγάγει ως τότε από την εκδίκηση των έχθρών του, άνοιγε τον κερανό να βροντάει πολύ κοντά του πού. Έπειτα από λίγο εισάγεται εις δεινή και ο νερο-λίθων, διδάσκαλος του Περικλήους, και καταδικάζεται και αυτός εις έξορίαν.

Και τότε, όλοι οι έχθροι του μεγάλου ‘Αθηναίου στρέφονται εναντίον του ίδιου του Περικλήους, έναντιον της ‘Ασπασίας και έναντιον του φιλοσόφου ‘Αναξαγόρα! Προέπει τι’ αυτόι να δικαστούν και το δικαστήριο θ’ άνακαλύψη ίεροσυνίες και προδοσίες για να τους καταδικάση τι’ αυτούς.

Κι’ άρχίζουν από τον τελευταίο, τον ‘Αναξαγόρα. Η κατηγορία που του βρήκαν ήταν άπλουστάτη: ότι ο μέγας αυτός φιλόσοφος τουμόσε να ύποστηρίξη —άκοστος αέθεβα έναντιον των θεών!— ότι ο ήλιος είναι μία πύνη μέσα, ότι ή σελήνη είν’ ενδεχόμενο να κατοικηται και ότι ο κερανόος άρειέται στις συγκρούσεις των νεφών!... Τι άλλο ήθελαν; ...

Έπειδι όμως ο κίνδυνος που διέτρεξε ο φιλόσοφος ήταν μεγάλος, οι φίλοι του τον συμβούλευαν να μη παρουσιασθή στη δίχη. Πράγματι ο ‘Αναξαγόρας έφυγε από τας ‘Αθήνας. ‘Ωστόσο αυτό δεν έμπόδισε τους δικαστάς του να τον καταδικάσουν ερήμην.

Στο προσεχές θα διηγηθώμε το τελευταίο και πλέον ενδιαφέρον μέρος της ζωής του Περικλήους και της ‘Ασπασίας.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η ΦΑΣΑΡΙΕΣ ΣΤΑ ΘΕΑΤΡΑ

Μιά άναστάσις σ’ ένα Παρισινό θέατρο. Τι λένε οι θεατρικογράφοι. Τα καλά παλαιά χρόνια... Τι έγινετε άλλοτε. ‘Η προτιμήσεις, οι ένδοξα και ή πρόχα του κεινου. Συμπλοκες, γρονθομαχίες, μάχες!... Τα έργα του Σαρδού. ‘Ο ‘Ραμπαγιάς. Τε μουσικό των ψευδοσυμπλοκών... κλπ.

Πρό όλων έβδομάδων, σε κάποιο Παρισινό θέατρο, όπου έπαίξετο ένα καινούριο έργο, έλαβε χώραν, το βράδυ της πρεμιέρας, άγρια συμπλοκή μεταξύ των θεατών. Οι μισοί άποδομαίαν το έργο, ενώ, οι άλλοι μισοί χειροροτούσαν και έξητοκογράφωσαν, άσποσ το τέλος ήθαν στά χέρια! Φυσικά, επενέθη ή άστυνομία, ή οποία διέκοψε την παράσταση και απαγόρευσε να ξαναπαηθή το έργο.

Έπ’ ευχαρία της φασαρίας αυτής, οι Παρισίνο θεατροκογράφοι εκμολών την ευχαριστήσι τους, γιατί το θεατροζόμενον κοινόν άρησε πού την άπάθεια και την άδιαφορία του, που το χαλατηρίζαν κατά τα τελευταία χρόνια κι’ άρχισε πάλι να εκδηλώση με ζωηρότητα την ίκανοποίησ ή την άηρία του για ένα έργο, άσποσ και στην πάλαι κολή εποχή. Πράγματι άλλοτε γινότουσαν κοινές φασαρίες στα θέατρα του Παρισιού.

Κατά τα τέλη μάλιστα του 18ου αιώνος το κοινόν συγκροτούσε άληθινές μάχες μέσα στα θέατρα χάριν των καλλιτεχνικών που έθαύμαζε και ύποστηριζε. Την εποχή αυτή έδουαμβαν στο Παριό δυο μεγάλες καλλιτεχνικές, ή ξεκουσμένη Κλαυόν και ή έπίσης μεγάλη τραγωδός δεσποίνης Ντεμινσί. Οι δυο αυτοί άστέρες της σκηνής προηόντουσαν άγρίως μεταξύ τους. Ζήληος ή μια την άλλη κι’ ή άνπιζηλία τους είχε μεταδοθή και στο κοινό, το άποιο κάθε βράδυ σχεδόν έστρινε καιγάδες μέσα στα θέατρα και έγρονθοκοκούτο άνηρέως προς χάριν των!

Την εποχή του ρομαντισμού γινότουσαν έπίσης όμοιές μάχες μέσα στα θέατρα μεταξύ των θεατών, οι άποιοι χειρορότουσαν σε δυο στρατόπεδα: σ’ εκείνους που άρεσε το έργο και σ’ εκείνους που δεν άρεσε. Τις μάχες αυτές περιέγραφε ζωηρά στις άναμνήσεις του ο ποιητής Θεόδωρος Γκατιέ, ο άποιος μάλιστα λέει κάπου με νοσταλγία: ‘Αχ! ή όμοια έκαινη εποχή!... Τότε ήμασταν τρελλοί από πόση!...

Την εποχή του Ναπολέοντος βου πολλοί συγκροφίσι έγραφαν έργα πολιτικά, τα άποια προηόλουσαν κάθε βράδυ μεταξύ των θεατών άγρίως θυέλλας.

Άπ’ όλα τα έργα της περιόδου αυτής, τις περισσότερες συμπλοκές τις είχαν προκαλέσει χάριν δυο έργα του διασημου Βικτωριανού ‘Βοντεβίλλ, και το ‘Θεομύθος του ίδιου, που παίχτηκε στη ‘Γαλλική Κομωδία.

Ίδιος στις προηαστίες του ‘Ραμπαγιάς γινότουσαν κάθε βράδυ ίεροσυνίες μεταξύ των θεατών επί ολόκληρου μήνης. Και στην άρχή μόν ή συμπλοκή αυτές έπροηολογούτο πράγματι άπ’ τους φανατισμένους θεατάς. Σαρά-σαρά όμως, όταν τα πράγματα καλλάσαν, ο διεθυντής του θεάτρος, θέλοντας να τραβή κοσμο στις παραστάσεις!... διαφώνησε ο ίδιος μετρώς θορυβώδες ψευδοσυγγόεις, πληρώνοντας προς τούτο μετρώς γασομείρηδες!...

Και’ αυτών των τρόπων το θέατρο γέμιζε κάθε βράδυ από κόσμο άσποσ στο τέλος... ή άπαιχτα του διεθυντού του θεάτρος άπεκαλύφθη κατά τον ξέλις περιέργον τρούτο:

Μιά μέρα ένας νεαρός ήθελοπού, ο άποιος είχε άπολήθη άπ’ το θέατρο ‘Ζενιάς, παρουσώστηκε στον διεθυντή του ‘Βοντεβίλλ και του ζήτησε έργασια. ‘Ο διεθυντής τον ένωταξε καλά-καλά, από καινο ως καινο, και τέλος, εύχρατισμένος άπ’ την έπιθεορησ αυτή, χωρίς να του ζήτηρη καμιά άλλη πληροφορία, του είπε: — Θωμάσιου!... Είσαι ψηλός, έχεις γυφές πλάτες, ήσται και χειροδυνατός... Το φεζο θα σου πηρανή θαμνάται! Πήγαινε στην γραμματοφύλα και σου δώσουν ένα κρέκο καιό και το βράδυ να βρισκασαι στη θέσι σου.

— Μά, κίπως διεθυντή, έχω δέν έχω διαβάσει καθόλου τον ρόλο μου!... Τι θα πάζω άκριθός!... Δεν σάς έννοο, έμψήσσε ο νεαρός ήθελοπού.

— Πού ρόλο σου; φώναξε ο διεθυντής. ‘Ο ρόλος σου είναι άπλουστάτος. Θα κηθήσις σε μία θέσι της πλατείας κι’ όταν δοθή το σύνθημα, θα ριχθή κι’ έσύ μαζί με τους άλλους στη συμπλοκή, φωνάζοντας: —‘Ραμπαγιάς!... ‘Ραμπαγιάς!... Μπίς!... ‘Αριστοτέλνιου!... Ζήτω ο Σαρδού!... Πού γιατι σάς φράγαμε!...

‘Ο άνηψος ήθελοπού κατάλαβε άμισως γιατί τον προηόσε ο κ. διεθυντής. Τού γίρωος λούπον τις πλάτες, έφυγε και άπεκαλύψε το περιέργιο μουσικό των συμπλοκών.

‘Ο ‘Ραμπαγιάς μετεφώρηθη άπ’ τον Ι. Καστοούρολον και παίχτηκε από 60 έτων και στην ‘Αθήνα. Προηάλεσε δε κι’ έδω φασαρίες και συμπλοκές στα θέατρα.

